

1365

פרוטוקול מס' 60/ב'
מישימת ועדת הכספים
שה קיימה ביום ד', כ"ט בשבט תשי"ז - 30.1.57
בשעה 09.00

- י. גורי - היו"ר
- א. אלטמן
- י. אפרתי
- א. בהיר
- י. בן-אהרון
- י. בדר
- א. הרצפלד
- ס. חזני
- ז. סוזאייב
- י. ספיר
- י. פורדר
- י. קרגמן
- ח. רובין

היו"ר:

שר האוצר ל. אשכול
מר אמיר
מר ספינק

מזכיר:

ש. בזק - מזכיר הוועדה
1. דו"ח ועדת המסנה לבירור בקשות נקשר
לחוק מלווה-חובה;

מזכיר-הוועדה:

2. מכתב שר האוצר בענין פרטום רשימת
הניטומים;

3. טעלות חברי הוועדה לשר האוצר, ותשובות.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. גורי:

אבקש את חבר הכנסת אפרתי למסור לוועדה על
סיכומיה של ועדת המסנה בענין הנקשות הנוגעות לחוק מלווה-חובה.

י. אפרתי:

אשרנו כמעט את כל הנקשות, פרט לבקשות של
מפעלי המים, חושבני כי עלינו בכך מעט
בלתי-מועיל למדינה, גולם לא היה לנו יסוד חוקי לאשר פטור גם להח.
מטום כך חייבנו את "מקורות", למשל, בתשלום שני מיליון לירות
מלווה חובה, אע"פ שאנו יודעי מה גדול הגרעון בחברה זו, ובנדאי
איננו מקילים עליה על פיתוח הארץ. אילו היה לנו בסיס חוקי לפטור
גם את מפעלי המים, היינו עושים זאת ברצון. אם ועדת הכספים תרצה
לדון שוב על ענין הפטור למפעלי המים, אין לנו התנגדות לכך. החלטות
ועדת-המסנה נתקבלו פה-אחד.

היו"ר י. גורי:

אם יש הסכמה כללית כי צריך לטור גם את
מפעלי המים, אין כל מניעה שנחליט להכניס
תיקון בחוק אשר יאפשר להעביר החלטה זו גם מבחינה חוקית.

ש. בזק:

הפעולה לפי חוק מלווה חובה בסתימת בחודש
פברואר. מנהל מלווה-החובה אשר כי הסכומים
שנתקבלו הם קרובי לאומדן. בחוק נקבע כי אם יהיה הפרש בין האומדן
לבין ההכנסות, ואם הפרש זה יתבטא ביותר מ-5%, צריך יהיה להוסיף

ועדת הכספים
30.1.57

על שיעורי המס, או להחזיר חלק לאנשים ששילמו.

הינור י. גורני:
הכוונה בשעת קביעתו של אותו סעיף היתה למנוע העסקת-יתר של עול מלווה חובה על חטיבה מסקית מסוימת, לכן אינני רואה כל קושי לפסוק עכשיו את ס עלי המים מחטלום, כי בוודאי אין בכוונתו של מיליון להטיל הפרש זה של שני מיליון לירות על הארית. אילו ועדת-המסכה היתה מבררת ענין זה מבחינה עניינית ולגורן, ייתכן שהיתה לליה לעלות זאת.

מבקש את ועדת-המסכה לעיין בענין מחדש ולהודיע לפליטת הוועדה אם היא רואה הצדקה להכניס תיקון מתאים לחוק. ועדת הכספים תקבל החלטה על-סמך המלצת ועדת-המכה.

י. גורני:
שר האוצר, מן לך רק הוא, מתנגד לשחרר את חברת "סקורות" מחטלום המס. מנהל המלווה ציין כי מפעלי המים כוללים לא רק את הפעלים אשר הגישו בקשה לפטור, אלא ישנם עוד רבים אשר כבר שילמו ובקרה על החלטה צריך יהיה להחזיר להם.

הינור י. גורני: ועדת-המסכה תגדר את כל הנתונים האלה.

2. סכמה של האוצר בענין פרסום רשימת הנישומים

הינור י. גורני:
קיבלתי מכתב משר האוצר בקשר לפרסום רשימת הנישומים, והוא מבקש את אישורה של ועדת הכספים להימנע מלכלול ברשימה זו: א. עובדים שכירים שהכנסתם אינה עולה על 3600 לירות; ב. עצמאיים שהכנסתם אינה עולה על 2400 ל"י; ג. יחידים תושבי חוץ.

י. סנזאייב:
חושבני שהגיע הזמן להרהר מחדש על כל פרטת ספר הנישומים. הוגדר כי הוצאת ספר הנישומים בורמת הפסדים לאוצר, כי הספרים אינם נקנים בשוק. מלבד זאת היו עיבודים גדולים מאד שהניאו נזק רב. אם הדבר תלוי בהכנה מספקת, הרי צריך להתכונן כדאוי; אם טוציאים פרטום כזה, צריך להוציאו בצורה מושלמת. דעתי הפיטית היא שכל הענין הוא מיותר, אך איני מציע לבטל את ספר הנישומים כדי שזה לא ית-רט. אילו יש בכוונתי לחפות על מישהו, עם זאת אני מתנגד בה-לש להצעת שר האוצר שלא לפרסם את המס ששילמו יחידים. ישנם רבים אשר יש מקום להניח כי הם משתכרים שכר מהכנסה נוספת. כמור-כן נעמלת המעלה לפי איזה קריטריון הוחלט שלא לפרסם שמותיהם של עצמאיים המשתכרים עד 2400 לירות דוקא. מאחר שאני סניח כי אי-אפשר יהיה להניח לידי הסכמה בנקודה זו, אני מציע ללכת בדרך הפשוטה ולהמשיך בפרסום רשימת כל הנישומים ללא יוצאים-מן-הכלל. אני תומך בה למ בהצעת שר האוצר שלא לפרסם המנסותיהם של יחידים תושבי-חוץ. ליתר הודעות אני סוכן להטכית רק בתנאי שסכום הגבול לצורך הפרסום יהיה אחיד לגבי עצמאיים ושכירים, כי אין להבדל כל הצדקה. יש בארץ אגירה חולנית סביב ענין זה ויש לעקרה.

י. פורנו:
אני מבקש להעמיד לדיון את השאלה כולה. לדעתי אין כל ערך להמשיך בפרסום זה. התנגדתי לצורה זו של הפרסום, אך הסכמתי לבסוף משום שחשבתי כי במצב ההכנסות הירוד אשר היה קיים אותה שעה, ייתכן שהדבר יעזור. אינני בדעה שצריך להמשיך כל הזמן בדרך זו.

יש לי נימוק נוסף בגללו אני מתנגד לפרסום רשימת הנישומים, והוא: אי-הדייקנות שבפרסומים. ייתכן שבגלל ריבוי המסו אין להימנע משיבושים, אך זה גורם לאי-נעימות ואף לנזקים רציניים לנוגעים בדבר. יש לבדוק זאת היטב. שליטת, אינני רואה מה הטעם לעשיית הבדל בין שכירים לעצמאיים בקשר לסכום הגבול. אני מציע לשמוע את חוות-דעתו של המסכה על הכנסות המדינה באם יש תועלת בפרסום חדש של ספר הנישומים.

טוב

ועדת הכספים
30.1.57

ח. רנוני:

הנישומים החייבים את המסר האוצר לתקן את סדרי העבודה, אך אין זה היסוק כדי להטיל מסך בחייבותו של ע"מ הענין. אני חושב כי יש הצדקה ללא לריבון אשר בוודאי יגרום העקבות הפסקת פרסום ספר הנישומים.

אני מסכים לשי-פרסום הכנסותיהם של תושבי-חוז, אם כי ישנם מקרים שונים של תושבי חוז שהם גם תושבי המדינה ולמעשה אינם זכאים ליהנות מסבב זה.

אני מציע לבדוק אם אין טעם להפחית גם את סכום הגבול נקבע לשכירים; אני ממליץ להגדלה של 2400 לירות לגבי העצמאיים.

י. ספיר:

לאור הנסיון, נדמה לי שהוכח כי פרסום ספר הנישומים החייבים את מסרתו, הכוונה היתה ליצור הרגשת אחריות גדולה יותר באיבוד, וכן התכוונו להניח ע"כ אנשים למסור אינפורמציה לשלטונות מס-הכנסה אשר תקל על גביית-מס. נדמה לי ללא הוצאה כל תוצאה בכרוך זה. רצוני לשאול כמה ידיעות נתקבלו על פרסומים בלתי-נכונים של הכנסות. אילו הייתי משוכנע כי יש תוצאה חיובית לפרסום זה, הייתי ממשיך בעיסוק זה.

ברור לי. אם אין עורכים-שומות לשכירים המשתכרים פחות מ-3600 לירות, אי-אפשר לפרסם את המס שהם משלמים ואת הכנסותיהם. עם זאת, אינני סוכן לקבל החלטה הקובעת מראש כי קיים הבדל בין שכירים לבין עצמאיים. אגב, גם אם אין עורכים שומות לשכירים, קיים דיסון ואפשר לפרסם מה היה גובה ההכנסה וגובה המס ששולם בהתאם לרישום זה. הבחנה זו בין עצמאיים לשכירים יוצרת רושם ברור ומוטעה.

י. ברנ:

ידוע שהתנגדתי מלכתחילה לכל פרסום של ספר נישומים. אני חושב שגם לא הצלחנו. הביטוח היו רבות, ולמעשה הן בלתי-נמשעות. כל הפרסומים שניתנה לספר הנישומים היתה סביב הביטוח, ואין הדבר מוסיף כבוד לביטוח האחרונים באוצר, שהם חרוצים ומוכשרים בייחוד בענפי הגבייה.

לדעתי היה גורם חיובי אחד בפרסום האחרון של ספר הנישומים, והוא: פרסום הכנסות הבנקים. סתוך פרסומים שלה מסתבר כי אין כל סיבה להעלות את שיעור הריבית החוקית, אם ניקח בחשבון כי בנקים שלה אינם מצטיינים במספר של יבוע פנימי. אם הכנסותיהם ל הבנק הלאומי לשנת 1953/54 היו 2,5 טיליון לירות, מסתבר כי הבנקים יכולים להסתפק בריבית הרבה יותר נמוכה מזו אשר האוצר מתכוון להציע. מלבד ענין זה לא ראיתי בספר הנישומים כל תועלת. חושבני שאם שר האוצר יבטל להכנסת קיסוצים במשרדו, חייב זה להיות אחד הדברים הראשונים בתור.

הסייג שלם לפרסום הכנסות ש"מ אין סגירות לגבול מסויים, פוגע בכל העקרון של הפרסום. הכוונה היא למצוא מי בעצם משלם פחות מדי, ומסתבר כי מי שמשלם פחות מדי יכול גם להימנע מפרסום שמו. עכ"פ, סכום הגבול חייב להיות אחיד לגבי עצמאיים ושכירים.

י. בן-אהרון:

לא עמד על סדר-היום טעין לפיו יכולים אנו להיכנס לדיון על עצם פרסום ספר הנישומים. שר האוצר הציע חייבים מסויימים, ועלינו להחליט עליהם; חבר הכנסת פורדר הציע להכניס את הענין הכללי כסעיף לדיון בסה"י. חושבני כי גם ענין זה צריך למצוא מקום בסה"י לל הוועדה, אך אין טעם לתת לו עדיפות.

הי"ר י. גורבי:

בגלל התאריך המצוי, אין אנו יכולים לדחות את הדיון, אלא כדי לקבל אינפורמציה מן האיש האחרון לענין זה באוצר. אני רואה כי אין התנגדות עקרונית להצעת שר האוצר במכתבו, שלא לפרסם הכנסותיהם של תושבי חוז. בשאר העניינים נצטרך לדון.

שוב

ועדת הכספים
30.1.57

שר האוצר - ל. גולד
 עדיין לא היתה ה' עה להפסיק את פרסום ספר
 הנישואים מס' 15 ב' יבושים. אני מבין
 שיכול להיות יחס טוב, בורה פירה, לרשות זה. גם מתוך הספקט זה
 כדאי להפסיק את הפרסום רק לאחר שנוצט לפחות ספר חד מושלם. האנשים
 המספלים בכך ממליצים לי שיהיה להגיע לאחוז סיבולים מתקבל על הדעת.
 גם אם מוצגים כל י' להפסיק את הפרסומים, לא היום הזמן המתאים.
 אם אין מפרסמים את רשימת השלמי המס', יש לכל. חד הרגשה כי הוא נוצט
 בעול המדינה כולה וולבדו אין י' עושה דבר. לכן חושב אני כי צריך
 להפסיק ולפרסם את רשימת הנישואים, גם אם התועלת י'נה מלאה, וגם אם
 בעוד כמה שנים נחלים להפסיק בכך. אם נעשה זאת עכשיו, תהיה התוצאה
 שלילית.

הויתור לגבי הכיכרים אינו נדוע מסום שהם
 צדיקים גמורים, אלא מס' שמבחינה טובייקטיבית קל יותר לגבות מהם
 מס-אטת. מתקבלת על הדעת ההצעה שייקבע אותו מס-גבול. אני מוכן
 לברר עם המנהל על הכנסות המדינה מה הם הימוקים בעד ובגד, ואני
 מציע לוועדה לאשר את הקביעה בידינו אם יתברר כי אי-אפשר להשוות את
 המסומים.

היו"ר י. גורן:
 בשבוע הבא נסכם בנוכחותו של המנהל על
 הכנסות המדינה את עמדת הוועדה בקשר לעצם
 פרסום ספר הנישואים ובקשר לסוגיה שייכללו בו.

י. ברך:
 מבחינה פורמלית חייב השר לפרסם את ספר
 הנישואים. אנו יכולים רק לסכם את דעותנו,
 אך לא להחליט.

3. שאלות לשר האוצר

ז. סוזאניב:
 אני מבקש שטישהו ממשרד האוצר יבוא וימסור
 לוועדה דו"ח בקשר לפעולות מחלקת יב-המגן
 של האוצר. הנני עד לטעויות רבות מאד הנצטות ע"י מחלקה זו: הודעות
 נשלחות לתחנות ב'ת-נכונות, טטיליים עיקוליים על אנשים שכבו שילמו
 את המגיע מהם, וכדומה. ברמז לי כי תקלקלו מכונות המחלקה ולכן נוצר
 בלבול. זהו ענין לא פשוט, וצריך להבהירו. אם לא יובהר לוועדה, אני
 שמילחה בכנסת.

ח. רובין:
 רציתי לשאול מתי יענה שר האוצר על השמילחה
 שהגשתי בקשר לצעד שנעשה ע"י הממשלה לאיסור
 יבוא של ספרות טובייקטית.

י. בן-אחרון:
 יתרה מזו, הריסק גם שאלות ספרים עבריים
 שהוזמנו ע"י ספריות בגדיה"ט.

ח. רובין:
 בקשר לחקירה מטרתית המתנהלת עכשיו, הייתי
 רוצה לקבל ינפורמציה גם על שיטת העבודה
 של המחלקה לסלונות-חוץ: גופן הפיקוח הפנימי, גופן גביית הכספים
 וכדומה.

י. פורדר:
 רצוני להפנות את תשומת-הלב לכך שבחור גטיט
 ליהב-המגן נקבעה ההכנסה של שנת הכספים
 1953/54. ישנם מקרים בהם נעשו טעויות ע"י פקידל המנהל לגבי שנה זו,
 ומנשים הגישו ערעורים על כך. עתה באים לסלונות יב-המגן, ומבלי
 להתחשב בעובדה של הגשת הערעור שטרם נתברר, טטיליים יב-המגן לפי
 הטומה של מס-ההכנסה. אגב כך עלי לציין כי הרטה המקצועית של עובדי
 מחלקת יב-המגן נסוכה בהרבה מן הרטה המקצועית במחלקת מס-הכנסה.

ועדת הכספים
30.1.57

שר האוצר:
אין כל פלא בהך שהרבה התקצועיות של סגננון מס-ההכנסה גבוהה יותר. ישנה מחשבה לאחד בשנה הבאה את שתי המחלקות האלה. אני חושב שכבר יצאנו מאותו שלב לנו מפעל היה להניח כאילו קביעת סגננון סדיר לגביית מס מחוייט מעידה הווא מס קבוע, ואילו מחלקה ארעית היא ערובה לכך שהמס הוא זמני. אני יודע שהגביה לא היתה צדקת, ועושינו ישנם עיקולים לעשרות ולמאות - בעיקר מצל עצמאיים. אשתדל למסור בשבוע הבא תשובה יותר מפורטת.

אשר לספרים טבריה'ס, במעלה המעלה מפילו בישיבת המועצה. משהו לא ברור עדיין, אך אני מקווה להשיב על כך בשבוע הבא.

בקשר למעלות שנשאלו בשבוע שעבר, הכנתי תשובות רק לשתיים, מהן הרשמונה נוגעת לטרוחש בחברת החשמל. אני חושב שכולם מכירים את העניין, אנו נתונים בגעיה קשה של הקטת הנהלה לאגרה זו. הרושם שלי הוא כי צמיחת הכוחות ההנהלתיים לא הלכה בד-כבוד עם הרחבתו וגידולו של המפעל. דיסטרופורציה זו עוררה דאגה והיה צורך ליצור כתף שתוכל לעמט באחריות. הקושי בהרכב ההנהלה נובע גם מתוך הטעם המשותף שאפילו בריאותם של האנשים איננה כפי שהיתה פעם. ישנם אנשים שכולנו טכנדים אותם, אך בטיחה אישית הם יודו בעצמם כי אין בכוחם לעמט עוד בעול. חסר לנו כוח מינהלי בטפעלים, הן במקטור הפרטי והן במקטור האיבורי. חשבתי ואני חושב כי מי שמכיר את ציבור העובדים של חברת החשמל יודה בכך שיהיה זה לטובת המסק והמדינה אם תוטל באחריות גם על כתף זו. חשבתי כי אילו יכולנו להסתייע באפשרות של שיתוף העובדים באחריות, בתעשייה, במקלחות ובחברות, היתה זו יכולה להיות ברכה למסק ולכלכלה של המדינה. הכוונה איננה לנציג עובדים הדואג רק לצרכי הפועלים. ככל מפעל שבו נלוכח כי קיימת קבוצת אנשים הזאת, אשר צמחה יחד עם המפעל ומכירה היטב את הועטה בו, אנסה להציע הצעה דומה. אינני צריך לעשות הכללות, אך איינן שאפילו מפעל הדעניים והאיטיקליים, הנחשב כמפעל טוב בין המפעלים המסלכתיים האיבוריים, אין כל גשחון כי הנהלתו היא ההנהלה הטובה ביותר שיכולה להיות לו, אם כי יש בה אנשים טובים וחשובים. בחברת החשמל נתקל ענין זה בטיבוהים.

1. סוזאייב: מה היה המצב קודם?

שר האוצר:
אם חבר הכנסת סוזאייב בטוח כי הנהלת חברת החשמל עמדה עד עכשיו על הגובה מבחינת ההנהלה המסכית, יאמר זאת בפה מלא. אני אינני רוצה לפגוע באיש, אולם חושבני כי חבר הכנסת סוזאייב יכול להיות לי שותף בדאגה הגדולה הזאת. אילו הופיע עכשיו אדם אשר הייתי רוצה אותו כמנהל המחלק ביותר למפעל הזה, הייתי סוותר ברצון על כל "הרעיונות" המהפכניים.

2. רובינ: אני בעד שיתוף נציגי הפועלי, אך לא בעד נציגיהם של מפלגה סטרויטית.

שר האוצר:
אין אני רוצה אותם כמגיני האינטרסים של הפועלים, כי יש בחברת החשמל ועד עובדים חזק למדי הדואג לתנאי העבודה. לוי צורך באנשים אשר ישאו בטעמם של הנהלת המפעל.

3. ספיר: זה תרמי-דטורני.

שר האוצר:
עכ"פ, זו יכולה להיות דעתי. אילו חשבתי כי תפקידם של נציגי הפועלים בהנהלה יהיה לייצג את האינטרסים של העובדים לתנאי עבודה, לא הייתי מציע זאת כלל. גם לפועלים אין זה בחוץ, כי אמר להגן על עניניהם הרבה יותר טוב שעה שנמצאים שותף לאחריות, וציבור הפועלים במקום הוא די טוב.

ועדת הכספים
30.1.57

י. ספיר:

אינני בא לסתור הנחה אפשרית שכאשר מתרחב
מפעל מסויים יכולה הנהלתו ליהפך לבלתי-
מתאימה בהשוואה לקצב התפתחותו. אולם כאן שאלה חסורה ורצינית כיצד
לפתור את בעיית הנהלה. בכל העלם מקובל שאם ישנה בעיה של הנהלה
הרי זוהי בעיה של טעימת המנהל, והבחינה אם המנהל הקיים מתאים או
אינו מתאים לתפקידו. עדיין לא טעתי על טפעלים גדולים הנתונים
להנהלה קולקטיבית. אפילו במפעלי ההסתדרות עדיין לא הונהגה הנהלה
קולקטיבית; כידוע יש לסולל-כונן "בעל-כית". מה שמתכווננים לעשות
היום בחברת החטל זה למעשה ערעור הנקודה המרכזית.

אם מדובר על שיתוף נציגי העובדים בהנהלה,
ברצוני לציין טייד כי לגבי אדם העובד במפעל איננו פסול מלהיות אפילו
מנהל כללי. לעומת זאת פסולה בעיני גישה לפיה מרכיבים הנהלה אשר
בה מטתפים עובדים הנבחרים לא מטום כשרם האישי אלא מטום שהם
מייצגים גוף מסויים של עובדים, וכפי שנאמר כאן - מפלגה מסויימת.
אני מסכים שימונה עובד פלוני או אלמוני להנהלה מטום שהוא מוכשר
בעבודתו, אך לא למינורי של נציג גוף מסויים אשר כל האינטרסים שלו
מנוגדים לדרוש לטובת המפעל. לכן פסולה גישה זו בעיני, ולדעתי
יש לפתור את הבעיה גם במקרה זה כפי שפותרים אותה בכל המפעלים
בעולם הגדול. זהו מוסד חלכתי, וגישה זו פסולה.

י. טרנמן:

אני מציע שקודם-כל יטיב שר האוצר על
השאלות שהוצגו, ואח"כ נקיים דיון על ענין
זה.

היור' י. גורי:

לא יהיה כל טעם לקיים דיון לאחר מעשה. לכן
אני מאפשר עכשיו לחברי הוועדה להעיר
הערותיהם, ובכך יסתיים הענין.

א. בהיר:

הערתי באזני שר האוצר היא, כי היה זה
לטובת המפעל ולטובת האוירה הציבורית אילו
היתה מוצאת הממשלה כוח לסכם את הבידורים ואת המינויים בהנהלת חברת
החטל, מבלי לדחות ענין זה שוב ושוב. מפעל זה היה מפעל מסודר יפה
מכל הבחינות, והממשלה היתה צריכה לנסור על כך כי גם לאחר שהועבר
לידי המדינה ימשיך המפעל לעמוד על אותה רמה של הערכה בקרב הציבור,
וכי דתתו לא תיפגע ע"י הפיכתו למפעל ציבורי. אני מבין שהדברים אינם
פשוטים, כפי שהעיר שר האוצר, אך בכל זאת מצאתי לנכון להעיר הערה
זו המכוונת בעצם לממשלה כולה.

נציגי העובדים שייבחרו להנהלה המצומצמת,
יהיו אחראים לעניני חברת החטל בפני המדינה, הממשלה, ומועצת
המנהלים של חברת החטל בה יש לממשלה נציגות מברעת. תהיה להם מידה
של אחריות אישית, כפי שיש לכל איש אשר נבחה להנהלת חברה זו או
אחרת. חברים אלה יחדלו להיות מזכירי ועד-העובדים, ולדעתי זו החלטה
נכונה. כל חבר הנהלה אחראי אחריות אישית מן הרגע שנתמנה, בין אם
נתמנה ע"י העובדים ובין שנתמנה ע"י גורמים אחרים. אין לטכוח זאת
טעה שדנים על ענין זה.

א. אלטמן:

קודם-כל, המדובר איננו במפעל ממלתי סתם
אלא במפעל מונופוליסטי. עד כמה שהכרתי
מפעל זה בעבר, לא הצטיין מעולם ביעילות והדבר טבעי ואופייני לכל
מפעל מונופוליסטי החי על "קוטס-פלוס". בסטן חמט שנים התקיים מפעל
דומה בצרפת, וכאשר הוחלט יום אחד להשבית את המפעל, התברר כי אפשר
לקיימו בעשירית ואף פחות מזה במספר העובדים הקבועים. הלך שכלמד
מזה הוא כי ציבור איננו יכול לנהל מפעלים באופן יעיל. אמנם יכול
להיווצר מצב של שיתוף הפועלים בהנהלת המפעל על בסיס עסקי: מוכרים
סניות ובהיותם בעלי סניות מעובדינים הפועלים בפיתוח המפעל. אולם
באופן פסיכולוגי אין העובדים מעוניינים בפיתוחו של המפעל בו הם
עובדים, אלא בהפקת טובת-הנאה גדולה ככל האפשר. מפעל זה איננו שייך
לפרט גם כיום, אלא לעם כולו. האם קיימת סכנה שהעובדים יקופחו
במפעל ולכן חייבים לשחרף את נציגיהם בהנהלה? שר האוצר העיד על כך
שהם לא קופחו גם בעבר. זהו ציבור עובדים ומיך ומאורגן ארגון חזק,

ועדת הכספים
30.1.57

א. אלטמן:

אשר מולו לא עמד מעולם איש תקיף. לומר גוף ציבורי איננו מתנהל ע"י קולקטיב; ישנו אדם אחד הוא המנהל, אם כי ברור שיש על-ידו יועצים. יש הכרח להכניס יעילות גם למפעל זה, כדי שיתגבר על הגרעונות הנצחיים שלו, ואפשר לעשות זאת, כפי שנחשבד מנסיונן של טדינות חרות. ואם אפשר לך האוצר כי ארצנו עניה בכוחות מינהליים, הרי דברים הם היהודים הסוכרים ובעלי-הנסיון בארצות-חוץ, אשר יכולים היו לקבל תפקיד זה על עצמם. במפעל אשר שולט על ערות מיליונים, כדאי להעסיק מנהל אחד גם בכך העולה על הקובל, כי ע"כ תחסוך המדינה מיליונים רבים.

י. קרבנסון:

רצוני לומר לחבר הכנסת ספיר כי חוקרי המינהל הסודרני מתלבטים בבעיה כיצד לשתף את העובדים בניהול ובאחריות למפעל. קיומו והתפתחותו של המסק הטולאם תלוי בהיסטוריה של נושא חי. לא ביורוקרטיה מנהלת מסק, אלא העובדים. שר האוצר עושה בכיוון זה צעד ראשון בלבד, ואינני מסתפק בכך. חושבני כי עם קיומה של התעשייה ההסתדרותית תלוי גם כן בשיתוף העובדים, באופן שיראו מסק זה כמסקם. שיתופם של עובדים סוכרים בתורת החטמל, אנשים אשר ישתתפו בפיתוח המפעל והם מראשוני העובדים בו ואף שליחי הציבור, יתרום בוודאי תרומה חשובה לניהול המסק הזה. הם לא יהיו עם נציגות על האיגוד הקצועי, אלא יהיו שותפים לאחריות המסקית בתוך נציגיו של ציבור פועלים החי במסק והמפתח אותו. (א. אלטמן: הם יסכימו לפינורדי-יעל?) בישיבת הוועדה המרכזת של הוועד הפועל הוחלט כי החברים הנכנסים להנהלת החברה יחדלו להיות חברי הוועד, ולא ישתתפו בניהול סוף על תנאי העבודה. לציבור הפועלים יש לא רק ענין קצועי במפעל, אלא גם אינטרס בבריאות הטובה של המסק. קיימת זהות של האינטרס הפרטי עם האינטרס הכללי, ואלה הם אנשי מקצוע המכירים היטב את העבודה. גם בוחני עבודה פרטיים מחפשים היום דרכים כדי לשתף עובדים בהנהלת; השלב הראשון היו סועצות הייצור, והדבר מתרחב והולך. אני מקווה שהנסיון יצליח וכי יורחב גם למסק התעשייה ההסתדרותית.

ס. חזני:

מאחר שנאמר כי חסרים כוחות מינהליים למפעל זה ולמפעלים דומים אשר לא צמחו מתוכם מנהלים - האם תהיה זו בוסה לסדינה אם נביא ארצה כמה מנהלים מקצועיים מנוסים שיוכלו להטות ככס? האם נעשו צעדים בכיוון זה, ואם כן - מה התוצאות?

י. ברד:

בזמנו קראתי דו"חות על דיון שהתנהל באנגליה בין המסכלה לבין נציגי האיגודים המקצועיים על שיתוף עובדים בהנהלת התעשיות הטולאמות. האיגודים המקצועיים התנגדו לכו, מתוך חשש שייאוגט בהנהלה יפגע באסון הפועלים באיגוד המקצועי - סוף-סוף אין אדם יכול לייצג גם את האינטרס של המפעל וגם את האינטרס של העובדים מול הנהלת המפעל. הייתי ברוסיה, ולא ראיתי עם שמירה קפדנית על זכויותיהם של העובדים, אך ראיתי עם הפרדה חסורה בין נציגות האיגודים המקצועיים ובין הנהלת המפעלים. השיטה אשר האוצר תוסך בה לשיתוף נציגי העובדים בהנהלה, אינה נראית לי. לעומת זאת נראית לי מאד השיטה של העלאת עובדים תאמינים במפעל לעמדות-מפתח. אין אני בדעה שמסיד כדאי להביא "גאון" מהחוץ ולהוסיב אותו במסק המפעל, טעה שיטתם אנשים אשר רכשו נסיון במסך שבנים רבות, יש להם זכויות במפעל וכו'. אני מתנהל למעמד מנהלים נפרד ממעמד העובדים.

חברת החטמל היא חברה גדולה ומאד מסובכת. היום קיימות עם בעיות שאין להגדירן רק כ"סיגרה אדמיניסטרטיבית"; עתיד המסק תלוי באופן ניהולו של המפעל זה. יש צורך להכניס כל מיני שיטות חדשות ליעול האספקה, ובעניינים כאלה מסוכן מאד להעמיד בראש המפעל גופים רחביים. כמו-כן אני חושב שמסוכן מאד לקבוע למפעל הנהלה לפי מפתח קואליציוני.

ועדת הכספים
30.1.57

י. בן-גוריון:

לטדוי מנסיונה של מדינת אורגן בארה"ב כי הדרך הטובה ביותר לאספקת חשמל לפי התנאים הדרושים למסק, היא הלאמת החברה. החברר עם כי החברות הפרטיות אשר היו קיימות באופן קונקורנטי, השאירו את סוציית האוכלוסיה הכפרית ללא חש לטיום שהוצאות על הנחת קווים לא הסתלמו להם, אותו נסיון היה גם בטנסי. למסקנות אלו הגיעו בחברה שהיה בורגנית אליבא דכולם.

אשר לבעיה של שיתוף הפועלים בהנהלה, רצוני לציין כי הדבר הנוח ביותר לפועלים הוא להיות פועלים מכירים ותו לא. אם אנו רוצים מסק איבורי שיטא עצמו ויגיע לאיזון שהיא רנטביליות, הרי זה לא יוגשם ללא שיתוף הפועלים באחריות, אני חושב כי הנהלת חברת החשמל תזכה להסתמכות הפועלים ולתרומה חשובה מנסיונם בעבודה.

אינני מבין כי פרטור של אשר זה יהיה שלא יהיה גם בע יד מנהל אחד למפעל. אני חושב כי אותו סמכות היה למנהל בעבר יהיה לו גם בעתיד. אך ברור עליך כל מנהל תהיה הנהלה,

א. הראפאלד:

חושבני כי אנו מדברים כבר לאחר מעשה. מפעל זה הוא יחיד במינו, מיסודו ועד היום. תמיד עבדו עם פועלים ומנהלים בפחותף זה ליד זה. כדי לחזק את המפעל ולקדמו יש צורך לשתף את שני הצדדים. מתוך ידיעה קרובה של הענין, פונה אני ברגע האחרון לשר האוצר לנצל כל אפשרות כדי לסטור על שיתוף-פעולה זה גם בעתיד.

היור' י. גורני:

עלי להודיע כי כתבתי מכתב לשר הפיתוח ולשר האוצר, והזכרתי את הנוהג הקיים להיוועץ בוועדת הכספים לפני העלאת תעריפי החשמל. בתקבלה תשובת שר הפיתוח, בה הוא מציין כי ההעלאת האחרונה נובעת אך ורק מתוספת-היוקר על הדלק, וכי גם עד כה היתה העלאת אוטומאטית כזאת מתקבלת ללא צורך של דיון מוקדם בוועדת הכספים.

אני מציע לאשר גינתיים העלאת זו המסולבת בתוספת-היוקר לדלק, ובקיים דיון מעטיק יותר בעתיד כאשר נקבל את הדו"ח גם מוועדה-המטנה בראשותו של ה"כ בהיר.

(הישיבה ננעלה בשעה 11.15)